

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 159.922.7:373.3:39(=161.2)

*Кобелєва Діана Олександрівна,
студентка спеціальності 053 «Психологія»
другого (магістерського) рівня
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. У сучасній теорії та практиці виховання актуальною є проблема використання народної культури у формуванні цінностей молодших школярів. Система виховання орієнтована на гуманізацію стосунків, розвиток у дітей гуманістичних рис, моральних цінностей, засвоєння культурних традицій, етичних норм взаємостосунків, забезпечення духовної єдності поколінь.

Проблема виховання полягає в тому, щоб сформувати у школярів свідомість, стійку моральну поведінку й почуття в контексті сучасного способу життя; сформувати активну життєву позицію, навчитися керуватися у своїх вчинках, діях, відносинах; успадкувати духовні надбання українського народу, сформувати у підростаючого покоління особистісні риси громадян Української держави, розвинути духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, екологічну культури. Тому існує необхідність вивчення особливостей виховання молодших школярів засобами народної культури.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблема виховання молодших школярів активно досліджувалася закордонними і вітчизняними вченими, серед яких: Л. Божович, Д. Ельконін, М. Забродський, О. Киричук, Г. Костюк, В. Котирло, В. Крутецький, Н. Лейтес, С. Максименко, Л. Орбан, Р. Павелків, А. Петровський, Л. Пилипенко, А. Прихожан, Л. Рувінський, М. Ярошевський, П. Якобсон та інші.

Незважаючи на розробку низки теоретичних і практичних положень щодо виховання молодших школярів, питання виховання засобами народної

культури недостатньо розкриті та потребують подальшого вивчення.

Мета наукової публікації. Виявлення психологічних чинників, що впливають на виховання молодшого школяра засобами народної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. З точки зору психології культура є сукупністю матеріальних і духовних цінностей, створених суспільством, що характеризують певний рівень його розвитку (Більдіна, М. О., 2014).

Матеріальні та духовні надбання українського народу становлять національні цінності, які є серцевиною освіти і виховання. До них належать: національна психологія; національний характер і темперамент; народна мораль; етика; національний спосіб мислення; народна естетика; народна правосвідомість; національна філософія; світогляд; ідеологія; свідомість і самосвідомість.

Самобутні риси народної культури проявляються, як правило, в уснопоетичній та музичній творчості, у збереженні певних норм побутової поведінки та смаків, у крої й оздоблені одягу, в обрядах і кольорах тощо і, нарешті, у художньо-естетичних поглядах, які виявляють себе у всіх формах етнокультурної життєдіяльності (Піщанська, В. М., 2016).

Виховання – це складний і багатогранний процес формування особистості, створення оптимальних умов для її фізичного, психічного та соціального розвитку. Суспільство і виховання - ці два поняття взаємопов'язані, вони не можуть існувати одне без одного. Адже так повелося в історії людства, що кожен народ від покоління до покоління передає свій суспільний та соціальний досвід, духовне багатство як спадок старшого покоління молодшому. Саме так створюється історія матеріальної і духовної культури нації, народу, формується його самосвідомість. Народ завжди виступає вихователем молодшого покоління, а виховання при цьому набуває народного характеру (Хомич, Л. О., 2013).

Молодший шкільний вік – особливий етап у формуванні ставлення дитини до оточуючого світу. Цей вік особливо сприятливий для формування

основ культури поведінки: молодші школярі вже здатні сприймати вимоги до своєї поведінки, вони піддатливі зовнішньому впливові, схильні до наслідування. Глибокі зміни, що відбуваються в психологічному вигляді молодшого школяра, свідчать про широкі можливості розвитку дитини на даному віковому етапі. Основи багатьох психічних якостей особистості закладаються і культивуються саме в молодшому шкільному віці (Фрадинська, А. П., 2014).

Формування особистості молодшого школяра – складний, тривалий і суперечливий процес. На її формування впливають такі чинники: біологічні (тип нервової системи, задатки); соціальні, а саме: провідна діяльність (в ній формується свідомість, самооцінка); вчитель, його особистісні якості (доброта, ввічливість); класний колектив (доброзичливі відносини формують позитивні якості); сім'я; вулиця; культура, музика, кіно (Дроб'язко, П. І., 1997).

Провідна роль у вихованні дітей належить сім'ї, але історичний досвід свідчить, що сама родина не в змозі виховати особистість. Це можна зробити лише у тісному зв'язку зі школою. Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Оскільки в молодшому шкільному віці у дітей переважає образне мислення, то основне місце має бути відведено ігровим методам і прийомам роботи з дітьми: ситуаційно-рольовим, сюжетно-рольовим іграм; ігровим методикам щодо виявлення самооцінки; іграм-драматизаціям, інсценуванню, іграм-мандрівкам тощо. Виховання дітей засобами народної культури і творчості постійно відтворює і поглиблює емоційно-естетичний, художньо-творчий та інтелектуальний компоненти свідомості рідного народу, створює умови для розвитку і розквіту природних задатків і талантів кожного громадянина України, формування духовного потенціалу – найвищої цінності нації та держави (Мартюк, І. В., 1995).

Висновки. Духовні, моральні, сімейно-побутові традиції містять у собі цінності, що мають велике значення у вихованні особистості дитини. Виховання молодших школярів під впливом народної культури необхідно

здійснювати комплексно. Основними чинниками формування особистості молодшого школяра є суспільне буття і свідомість, специфічні особливості української культури і побуту, сім'я, школа, громадські організації, середовище спілкування. Важливим вкладом у розвиток особистості школярів буде впровадження в практику нових напрямків виховної роботи із застосуванням засобів народної культури і творчості, такі як вивчення родоводу, національної міфології, фольклору, мистецтва, народного календаря, національної символіки, що сприятимуть розвитку гармонійної особистості, засвоєнню соціальних норм, моральному розвитку, а також удосконаленню навичок спілкування з однолітками, встановленню міцних дружніх контактів.

Перспективи подальших досліджень. Здійснення експериментального дослідження психологічних чинників виховання молодшого школяра засобами народної культури.

Список використаної літератури:

1. Більдіна, М. О. (2014). Структура та зміст поняття культури поведінки молодших школярів. *Вісник Харківської державної академії культури*, вип. 42, с. 249-257.
2. Піщанська, В. М. (2016). Стильові особливості декоративно-ужиткового мистецтва українського козацтва, *Культура і сучасність*, № 1, с. 51-56.
3. Хомич, Л. О. (2013). Народні традиції у вихованні молодших школярів. *Вісник Черкаського університету*, № 21 (274), с.125-127.
4. Фрадинська, А. П. (2014). Психологічні особливості розвитку особистості молодшого школяра. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, № 1, с. 125-128.
5. Дроб'язко, П. І. (1997). *Українська національна школа: витоки і сучасність*. Київ: Видавничий центр "Академія", 184 с.
6. Мартюк, І. В. (1995). *Національне виховання: теорія і методологія*. – Київ, 328 с.